

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 3, Sayı: 11, Aralık 2017, s. 693-711

Prof. Dr. A. Seda SARACALOĞLU

Adnan Menderes Üniversitesi, sedasaracal@gmail.com

Öğr. Gör. Sinan BAYIK

Adnan Menderes Üniversitesi, sinan.bayik@adu.edu.tr

MESLEK YÜKSEKOKULU SAÇ BAKIMI VE GÜZELLİK HİZMETLERİ ÖNLİSANS PROGRAMI İHTİYAÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Özet

Bu araştırmanın amacı, Adnan Menderes Üniversitesi Sultanhisar Meslek Yüksekokulu Saç Bakımı ve Güzellik Hizmetleri önlisans programının ihtiyaç analizi çalışmasının, öğrenci görüşleri doğrultusunda gerçekleştirilmesidir. Araştırmada araştırmanın doğasına uygun ihtiyaç analizinin gerçekleştirilmesi için mezuniyet aşamasına gelmiş yedi (7) kişilik bir örneklem grubu ve mezun durumda bulunan yedi (7) kişilik bir örneklem grubu katılımcı olarak belirlenmiştir. Örneklem grubu belirlenirken maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi referans alınmış, katılımcıların farklı şehir ve farklı ortaöğretim bölümlerinden gelmiş olması göz önüne alınmıştır. Bu iki gruba ayrı ayrı olmak üzere iki farklı odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesi ilgili üniversitenin programına ait resmi öğretim programı göz önüne alınmıştır. Bu doğrultuda; programın öğrenciler tarafından tercih edilme nedenleri, derslerin öğretim programı içerisindeki yarıyıl planlaması, öğretim elemanlarının yeterlilikleri, uygulamalı verilen eğitimler, öğrenmeye katkı sağlayacak panel, seminer v.b. diğer etkinlikler ve staj eğitimi konularını

¹ 18-21 Ekim 2017 tarihlerinde II. Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresinde sunulan bildirinin geliştirilmiş formudur.

kapsayan sekiz (8) adet görüşme sorusu belirlenmiştir. Görüşmeler yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, katılımcı görüşleri ses kayıt yöntemleri ile kaydedilmiş, elde edilen kayıtlar içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiş ve elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Buna göre; programda özellikle derslerin yarıyıl planlaması, mesleki ve sosyal derslerin oranı genel olarak olumlu değerlendirilmiştir. Buna karşın, ders içeriklerinin teknolojik gelişmeler paralelinde güncellenmesi gerekliliği, programda ilave öğrenme etkinliklerinin artırılması gerekliliği, staj süresinin yeterli görülmemesi, fiziksel koşulların ve kullanılan araç gereçlerin yeterli görülmemesi, farklı ortaöğretim türü mezunlarının hazırbulunuşluk düzeylerinin alan mezunlarına göre daha düşük seviyede olması gibi konularda, katılımcı görüşlerine dayalı olarak bazı ihtiyaçlar tespit edilmiştir. Araştırmanın program ile ilgili diğer paydaşların da dahil edilerek gerçekleştirilmesinin programın genel değerlendirilmesi ve geliştirilmesine ışık tutacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İhtiyaç analizi, odak grup görüşmesi, saç bakımı ve güzellik hizmetleri programı

EVALUATION OF YOUR NEEDS OF THE VOCATIONAL SCHOOL HAIR CARE AND BEAUTY SERVICES PROGRAM

Abstract

The purpose of this study is to carry out a need analysis work of Adnan Menderes University Sultanhisar Vocational School Hair Care and Beauty Services associate degree program according to students views. the sample of the research consists of seven (7) graduates and seven (7) students who are in the process of graduation. Maximum diversity sampling method is used and it is taken into consideration that the participants come from different cities and different secondary education departments. Two different focus group interviews are conducted with both of these two groups at different times. Before the interview, the official curriculum of the relevant university is taken into consideration. In this direction; eight questions are identified about reasons for preference of the program by the students, planning of the courses in the curriculum, proficiency of the instructors, applied trainings, panel, seminar etc. and also including other activities and internship training programs. . Interviews are conducted in a semi-structured interview. The data obtained from the participants are

recorded with a voice recorder. The obtained records are analyzed by using content analysis method. According to the findings , the proportion of semester planning and vocational and social lessons in the program is evaluated positively in general. On the other side according to participants' views some needs have been identified such as the necessity of updating the course contents parallel to the technological developments, the necessity of increasing the additional learning activities in the program, process of the internship period, the physical conditions and the inadequate tools,. It is believed that the realization of the research by including other stakeholders related to the program will shed light on the general evaluation and development of the program.

Keywords: Need analysis, focus group interview, hair care and beauty services program

1. GİRİŞ

Toplumsal kalkınmayı gerçekleştirebilecek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi büyük ölçüde eğitim sisteminin görevidir. Eğitim sistemi bu görevini yerine getirirken öğrencileri üretken birer yurttaş olarak görür ve onları toplum yaşamına, meslekler dünyasına ya da ileri eğitime hazırlar (Karaman, 2007). Meslek; belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş (TDK, 2017) olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin ve toplumların eğitimden beklentileri içerisinde yer alan meslek edinme, eğitimin mesleki – teknik uygulamaları içerisinde yer almaktadır (Bolat, 2016). Mesleki ve teknik eğitim; bilim ve teknolojiye paralel olarak bireylere iş hayatındaki belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri, davranışlar kazandıran ve bireylerin yeteneklerini geliştiren eğitim sürecidir (Ünlüeser, 2007). Mesleki – teknik eğitimin amacı; bireyleri sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinde istihdam için nitelikli iş gücü olarak eğitmek ve yetiştirmek; mesleklerinin devamı olan yükseköğretim kurumlarına geçiş için gerekli temel eğitimi vermektir (Eşme, 2007). Mesleki eğitim iş için eleman yetiştirilmesini amaçladığından önce işin ne olduğunun tanımlanması ve hangi niteliklere sahip birey tarafından hakıyla yapılabileceğinin bilinmesine ihtiyaç vardır (Budak, 2009).

Bu bilgiler ışığında bakıldığında Saç Bakımı ve Güzellik Hizmetleri Programı mesleki eğitim alanında yer alan bir program olarak karşımıza çıkmaktadır. İlgili alanın Türkiye'deki tarihsel evrimi incelendiğinde; alaylı öğretimi daha bilimsel normlarda devam ettirebilmek amacıyla 1962 yılında mesleki eğitime öğretmen yetiştirmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Ankara'da açılan "Kadın Meslek Öğretmen

Okulu'na kadar dayandığı görülmektedir. Bunun ardından 20 Temmuz 1982 tarihli 41 sayılı kanun hükmündeki kararname ile "Kız Sanat Eğitimi Yüksekokulu" haline getirilerek Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi'ne bağlanmıştır. 1992 yılında ise 3837 sayılı kanunla Gazi Üniversitesi'ne bağlı "Mesleki Yaygın Eğitim Fakültesi" olarak dönüştürülmüş, 12 Eylül 2000 tarih ve 24168 sayılı resmi gazetede yayınlanan Kanun Hükmünde Kararname ile "Mesleki Eğitim Fakültesi" ile birleştirilmiştir (Kahraman, 2002). 2009 yılında 15546 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile mesleki eğitim fakülteleri kapatılmış, aynı sayılı karar gereği yeni fakülteler kurulmuş, ilgili fakülte içerisindeki lisans ana bilim dalı, eğitim fakültesi kapsamında çıkartılarak Saç ve Güzellik Hizmetleri Ana Sanat Dalı başlığı ile yeni kurulan Sanat ve Tasarım Fakültesine bağlanmıştır. 2011 yılı itibariyle lisans düzeyinde öğrenci alımı durdurulmuştur. Bu dönüşüm içerisinde lisans ana bilim dalının yanı sıra bir yandan da sektörel olarak nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi gereğinden hareketle ön lisans programları ilki yine Gazi Üniversitesi bünyesinde olmak üzere çeşitli şehirlerde açılmaya başlanmıştır. Hizmet sektöründe faaliyet gösterilmek üzere meslek çalışanlarının yetiştirilmesini amaçlayan bu programda ülkemizde 2017-2018 eğitim öğretim yılı itibariyle 7'si devlet 6'sı ise vakıf üniversitesi olan toplam 13 üniversitede önlisans düzeyinde eğitim öğretim faaliyetleri yürütülmektedir. Bu okullara ilgili yıl itibariyle toplam 692 kontenjan verilmekle beraber, yerleşen öğrenci sayısı 666 ve buna istinaden doluluk oranı %96,4 olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak aynı veriler incelendiğinde, boş kalan kontenjanların tamamının vakıf üniversitelerinde yer aldığı ve devlet üniversitelerinde yerleşme oranının %100'e ulaştığı görülmektedir (OSYM, 2017).

Öte yandan eğitimin her aşamasında olduğu gibi, bu alanda da eğitim programlarının geliştirme ve değerlendirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi önemli görülmektedir. Demirel, (2015)'e göre eğitim programı "öğrenene okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla kazandırılan öğrenme yaşantıları düzeneği" olarak tanımlanmaktadır. Geliştirilen programların değerlendirilmesi için ise; hedef davranışların, eğitim programı ve öğretim yoluyla ne derece gerçeğe dönüştürüldüğünü belirleme süreci (Tyler, 2014) şeklinde betimlenmektedir. Günümüzde program değerlendirme ve geliştirme alanında yapılan çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için atılması gereken öncelikli adımların başında ihtiyaç analizi gelmektedir.

İhtiyaç kavramı bu aşamada "istenen durum ile mevcut durum arasındaki fark" (Adıgüzel, 2016) olarak tanımlanmaktadır. Bu farklılık bizlere programın eksik ya da düzeltilmesi gereken yanları hakkında bilgi verip değerlendirme aşamasında ışık tutmaktadır. Bunun yanı sıra, ihtiyaç analizi, öğrencilerin eğitim sürecinin her aşamasına katılması açısından önemlidir (Kayı, 2008). İhtiyaç analizi için öncelikle mevcut durumun ortaya çıkarılması esas olarak görülmektedir. Bununla ilgili olarak resmi

program göz önünde bulundurulur. Programın işlerliliği ile ilgili bilgilerin toplanması, analiz edilmesi ile eksiklikler ve olması istenen durumların tespiti ile işlem gerçekleştirilir. İhtiyaç analizinde öğrencilerin bildikleri, algıları, buna göre deneyimleri ile ne öğrenmek istedikleri arasındaki fark gösterilmeye çalışılır.

İhtiyaç analizinin gerçekleştirilmesinde çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Bunlar arasında; görüşmeler, bilgi testleri, beyin fırtınası ve çalıştay tekniği, delphi tekniği, gözlemler, anket/ölçekler, döküman analizleri teknikleri, ihtiyaçların belirlenmesinde kullanılmaktadır. Analiz yapılacak konunun; kapsamı, hedef kitlesi ve ekonomik unsurlar dikkate alınarak bu teknikler arasından tercih yapılabilir (Adıgüzel, 2016).

2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Kalkınmakta olan toplumlarda küreselleşme ile ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sorunların çözümü bilgiye erişim, inovasyon, istihdama dayalı üretim olarak görülmektedir. 2013 – 2017 Ulusal Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesine göre; ekonomilerin hızla büyüyen ve sürdürülebilir bir yapıya dönüşmesi, yüksek düzeyde istihdam yaratması ve sosyal ilerleme sağlaması; bilgi tabanlı, bütünleşik, daha yeşil ve daha kapsayıcı bir ekonomi olması için güçlendirilmiş ve rekabetçi bir endüstriyel üretime, modern bir hizmet sektörüne, gelişen tarım ekonomisine ihtiyacı vardır. Yeni becerilerin edinilmesi, yaratıcılığın ve yenilikçiliğin desteklenmesi, girişimciliğin geliştirilmesi, meslekler arasında geçişin sağlanması, yeni mesleğe uyum sağlama yeteneğinin kazandırılması güçlü bir mesleki ve teknik eğitim sistemi ile mümkündür.

Mesleki eğitimin bu denli önem taşıdığı bir ekonomik yapılanma içerisinde güzellik hizmetleri sektörü de kendi yerini almıştır. Özellikle kadın girişimciliği ve istihdamında rol oynayan önemli bir iş kolu olarak öne çıkmaktadır. Bu alanda önlisans düzeyinde var olan mevcut programlar ile ilgili gerçekleştirilen kapsayıcı bir ihtiyaç analizi çalışmasına ulaşılamamıştır. Eğitim programlarının en önemli paydaşı olan öğrencilerin, programın ihtiyaçları ile ilgili sunacağı görüşlerin bu açıdan önemli veriler sağlayabilecek ve saç bakımı ve güzellik hizmetleri alanında gerçekleştirilebilecek diğer çalışmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir.

3.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı; Adnan Menderes Üniversitesi Sultanhisar Meslek Yüksekokulu Saç Bakımı ve Güzellik Hizmetleri Programının ihtiyaç analizi çalışmasını öğrenci görüşleri doğrultusunda gerçekleştirmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.

ğrenci görüşlerine göre ilgili programın mevcut eğitim yapısı nasıldır?

Ö

2.

ğrenci görüşlerine göre ilgili programın mevcut eğitim yapısının daha iyi hale getirilmesi için yapılması gerekenler nelerdir?

4.YÖNTEM

Bu çalışma, bir ihtiyaç analizi çalışması olup nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Nitel araştırmalar sosyal ya da beşeri bir problemi inceleyen, farklı metodolojik geleneklere dayalı bir anlama sürecini ifade eder (Cresswell, 1998). Saban ve Ersoy, (2016)'a göre; nitel araştırma, belli olgu veya olayları kendi doğal ortamları içerisinde çok yönlü ve uzun süreli olarak derinlemesine incelemeyi gerektirir. Nitel çalışmalara katılanlardan toplanan veriler, doğal ortamlarda katılımcılardan gözlem ve görüşmeler yoluyla elde edilen düşünce ve algıların yansıtılması, katılımcıların ait oldukları grup ile ilgili bilgi edinilmesi çok önemlidir (Creswell, 2007). Nitel yöntemler, katılımcıların öykülerini yakalayarak, programın durumunu anlatan değerlendirme çalışmalarında sıklıkla kullanılırlar (Patton, 1990). Çalışma türü bir durum (vaka) çalışması olarak karşımıza çıkmaktadır. Durum çalışması güncel bir olguyu derinlemesine araştıran, özellikle olgu ile bağlam arasındaki sınırlar belirgin olmadığında gerçekleştirilen ampirik bir araştırmadır (Yin, 2009). Bu çalışmada da ihtiyaç analizi kapsamında programın mevcut durumu ortaya konmaya çalışılmıştır. Nitel araştırmalarda; araştırmacının gözlemci olarak kendi günlüklerinden, kişilerle yüz yüze görüşmelere, odak gruplardan, görsel (fotoğraf, video, harita vs.) malzemelere, belgelerden, objelere, yazılı belgelerden, arşivlere geniş bir yelpaze veri toplamak için kullanılır (Seggie ve Bayyurt, 2015). Bu çalışmada nitel araştırmalarda veri toplama yöntemlerinden odak grup görüşmesi ve doküman analizi yöntemi kullanılarak, öğrenci görüşlerine göre ihtiyaç analizi çalışması gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için “odak grup görüşmesi” yöntemi benimsenmiştir. Odak grup görüşmesi “ılımlı ve tehditkar olmayan bir ortamda önceden belirlenmiş bir konu hakkında algıları elde etmek amacıyla dikkatle planlanmış bir tartışmalara serisi” olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Başka bir deyişle; odak grup görüşmeleri, önceden belirlenmiş yönergeler çerçevesinde gerçekleştirilen, bu yöntemin mantığına uygun olarak, görüşülen kişilerin öznelliklerini ön planda tutan, katılımcıların söylemine ve bu söylemin toplumsal bağlamına dikkat edilmesi gereken nitel bir veri toplama tekniği olarak tanımlanabilir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011). Bireylerin belli konular hakkında ne hissettiklerini ve ne anladıklarını ortaya çıkartmak için kullanılabilir bir yöntemdir. Konu alanı içerisinde de değerlendirildiğinde görüş-

Ö

melerin gerçekleştirileceği grubun ihtiyaçlara yönelik bakış açılarının ortaya çıkartılmasında etkili olacağı düşünülmüştür.

Odak Grup Görüşmelerinde;

- Bir konu veya hizmet hakkında bireylerin ne düşündüğünü ve ne hissettiğini anlamaya çalışır.
- Yanıtlar bireylerin etkileşimleri sonucu oluşur.
- Bireysel görüşmelerde akla gelmeyecek bazı konular, grup görüşmelerinde diğer bireylerin açıklamaları çerçevesinde akla gelebilir ve ek yorumlarda bulunmak mümkün olabilir.

Odak Grup Görüşmeleri;

- Daha fazla bireye ulaşılma istendiğinde,
- Çalışılan konu hassas ve kişisel değilse,
- Araştırmacı toplanacak verilerin daha zengin olacağını düşünüyorsa, bu yönetime başvurulabilir.

Çalışma Grubu

Odak grup görüşmelerinde ilk adım grubu oluşturmaktır. Bağlamı geniş olan ve istatistiksel genellemenin büyük önem taşıdığı nicel araştırmaların tersine, nitel araştırmacılar genellikle kendi bağlamlarında kenetli olan ve derinlemesine analiz edilen küçük örneklerle çalışır (Matthew and Huberman, 2016). Bu doğrultudan hareketle ilgili programdan mezun olan ve mezun olabilecek durumda olan öğrenciler iki grup halinde görüşme gruplarını oluşturmuşlardır. Sayıları altı ile dokuz arasında değişen grup büyüklüğü araştırmacının kendisi tarafından belirlenir. (Kümbetoğlu, 2015)

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için Adnan Menderes Üniversitesi Sultanhisar Meslek Yüksekokulunda Saç Bakımı ve Güzellik Hizmetleri Programında 2016 – 2017 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılı itibarıyla okuyan ancak mezuniyet aşamasına gelmiş, dolayısıyla öğretim programının içerisinde yer alan tüm dersleri almış yedi kişilik bir görüşme grubu ile mezun durumda bulunan yedi kişilik bir görüşme grubu oluşturulmuştur. Örneklem belirlenirken maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi referans alınmış ve katılımcıların özellikle yerleşik yaşantılarının farklı şehirlerden olması, mezuniyet alanlarının farklı olması gibi durumlar göz önüne alınmıştır. Buradaki amaç, görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2016)

Tablo 1: Mezun Adayı Katılımcı Grubu Özellikleri

Mezun Aday	Cinsiyet	Yaş	Mezuniyet Alanı	İş Deneyimi
MAK1	Kadın	24	İç	Var
MAK2	Kadın	20	İç	Yok
MAK3	Kadın	20	Dış	Var
MAK4	Kadın	19	İç	Var
MAK5	Kadın	21	Dış	Yok
MAK6	Kadın	34	Dış	Var
MAK7	Kadın	20	İç	Yok

Tablo 2: Mezun Katılımcı Grubu Özellikleri

Mezun	Cinsiyet	Yaş	Mezuniyet Alanı	İş Deneyimi
MK1	Kadın	23	İç	Var
MK2	Kadın	25	İç	Var
MK3	Kadın	23	İç	Var
MK4	Kadın	24	İç	Var
MK5	Kadın	26	İç	Var
MK6	Kadın	22	Dış	Yok
MK7	Kadın	23	İç	Var

Tablo 1 ve 2’de belirtilen gruplarla görüşme gerçekleştirmek için gerekli onamlar alınmış, görüşmenin objektifliği ve verimliliği amacıyla görüşmenin amacı ve niteliği hakkında tüm grup üyelerine gerekli bilgilendirme sağlanmıştır.

Görüşme Soruları

Odak grup görüşmelerinde sorular, katılımcılara anlaşılması kolay bir şekilde, mantıklı bir sıralamada sunulmalı ve çoğu açık uçlu olmalıdır (Krueger and Casey, 2000).

Soruların hazırlanmasında doküman analizi yöntemine başvurulmuş ilgili programın öğretim programı, tüm derslerin ders bilgi formları, örnek staj defterleri incelenmiş, programın kapsadığı derslerin planlanması ve süreleri, derslerin oranları, uygulamalı eğitimler, öğretim elemanı yeterlilikleri, fiziksel yeterlilikler, değerlendirme ölçütleri, gerekliliği görülen eğitimler gibi konularda aşağıda yer alan sekiz adet görüşme sorusu oluşturulmuş, oluşturulan sorular Eğitim programları ve

öğretim alanında doktora derecesine sahip (Yrd.Doç.Dr. ve Doç.Dr.) iki uzman görüşüne sunulmuş ve katılımcılara yönlendirilmiştir.

1. Bu programı tercih etme sebebiniz / sebepleriniz nelerdir?
2. İlgili programın mesleki gelişim açısından verimli olduğunu düşünüyor musunuz?
3. İlgili programda mesleki dersleriniz ve sosyal derslerinizin oranı hakkında ne düşünüyorsunuz?
4. Derslerinizin yarıyıl planlamasının hazır bulunuluşunuza etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
5. Programda ders veren öğretim elemanlarının yeterlilikleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
6. Programda gerçekleştirilen değerlendirme ölçütleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
7. Programınızın sizi daha çok desteklemesi için ne gibi etkinlikler yapılabilir?
8. Uygulamalı eğitimleriniz ve staj eğitiminiz hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yukarıda yer alan sorular doğrultusunda;

Mezun adayı katılımcı grubu ile görüşme yüz yüze gerçekleştirilirken görüşmeler ses kayıt yöntemleri ile kaydedilmiş ve 77 dakikalık görüşme kaydı elde edilmiştir. Mezun adayı katılımcıların cevapları belirtilirken MAK kodu ile kısaltılarak belirtilmiştir.

Mezun grubu ile gerçekleştirilen görüşmeler internet tabanlı olarak "Skype" yazılımı ile eş zamanlı video konferans şeklinde gerçekleştirilmiş ve 69 dakikalık ses ve görüntü kaydı oluşturulmuştur. Mezun katılımcıların cevapları belirtilirken MK kodu ile kısaltılarak belirtilmiştir.

Araştırmanın geçerliği kapsamında görüşme yapılan öğrenci özellikleri ayrıntılı bir şekilde tablolar halinde verilmiştir. Güvenirlik kapsamında ise yapılan görüşme sonucu elde edilen veriler belirli bir süre sonra (10 gün) yeniden gözden geçirilip gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Aynı zamanda kodlama sürecinde araştırmacılar dışında iki uzmandan yararlanılarak güvenirlik sağlanmıştır. İç güvenirliğin sağlanması aşamasında da Le Compte ve Goetz, 1982; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2006: 262' in belirttiği gibi doğrudan alıntılara yer verilerek verilerin betimsel bir yaklaşımla sunulması sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen ses ve görüntü kayıtları içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Tüm veriler dinlenerek ve izlenerek herhangi bir müdahalede bulunulmadan yazılı

hale getirilmiş, görüşme sorularını oluşturan temalar kapsamında kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular raporlaştırılmış, bulgular bölümünde doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

5.BULGULAR

Öğrencilerin programı tercih etme sebepleri sorulduğunda alınan yanıtlar içerisinde katılımcıların büyük çoğunluğunun ortaöğretimde bu alanda okudukları ve üst öğrenim olarak tercih ettikleri belirlenmiştir. Farklı ortaöğretim alanlarında yer alan katılımcılardan ikisi bu alanda iş deneyimlerinin olduğunu ve bu mesleği profesyonel olarak sürdürmek istediklerini bu yüzden bu eğitimi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcıların bazıları bu alanda öğretmen olmak istediklerini, bazıları alanı bitirip işletme kurmak istediklerini, bazıları aile ve öğretmen yönlendirmesi sonucu programı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

○

MAK3: Ortaöğretimde bu alanda eğitim görmedim. Ancak ortaöğretim yıllarımda bir kuaför salonunda çalıştım. Bu mesleğin iş ve istihdam imkanlarının geniş olduğunu bildiğim için bu işi yapmaya karar verdim. Sonrasında kendimi akademik anlamda da geliştirmek için bu programda okumaya karar verdim.

○

MAK5: Ortaöğretimimi Anadolu Lisesinde tamamladım. Rehberlik öğretmenimin tavsiyesi ile bu mesleğe yönelmek için bu programı tercih ettim.

○

MK2: Ortaöğretimde bu alanda okudum. Mesleki gelişiminin devamı için ve mesleğimi işletme sahibi olarak devam ettirebilmek için bu alanda yükseköğretim görmeye karar verdim.

Katılımcılar programın verimliliği ile ilgili kendilerine yöneltilen soruya karşılık genel olarak programın verimli olduğunu belirtmişlerdir. Ancak bazı katılımcılar programın kendilerine sunduğu fırsatların yetersiz olduğunu, özellikle makine ve araç gereçlerdeki yetersizlik bulunduğunu ve bu durumun eğitimlerini verimsizleştirdiğini dile getirmişlerdir. Bununla beraber iki grupta da ortaöğretimden alan mezunu katılımcıların 8'i alan dışı mezunlarının kendileri ile aynı bilgi ve beceri seviyesinde olmadıklarını bu durumdan dolayı öğretim faaliyetlerinin ortalama bir seviyeye göre gerçekleştirildiğini ve daha yüksek seviyede eğitim alabilecekken daha azı ile yetinmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

- **MAK7:** Burası bir yükseköğretim kurumu, dolayısıyla bu alanda alacağımız eğitimin en üst seviyesinde olduğumuzu düşünüyorum. Ancak özellikle uygulamalı eğitimlerde sınıf mevcudunun kalabalık olması gibi nedenlerle yeterince eğitim alamıyoruz. Makineleri kullanmak için sıra beklememiz gerekiyor, bilgi ve becerimizi pekiştirene kadar kullanım fırsatı yakalayamıyoruz.
- **MAK4:** Mevcudumuzun geneli ortaöğretimde de bu alanda eğitim almış öğrencilerden oluşuyor. Dolayısıyla bizlerin bu meslekle ilgili bir takım ön öğrenmeleri hali hazırda sağlanmış vaziyette. Ancak alan dışından gelen öğrenciler bu alanda pek az şey biliyorlar. Hocalarımız onların özellikle öğrenmelerini dizayn etmeye çalışırken çok basit seviyelerden başlamak durumunda kalıyorlar. Bence bununla ilgili farklı bir düzenleme, mesela bir yeterlilik sınavı uygulanabilir.
- **MK2:** Herkes ortaöğretimden bu alandan gelmiş olsa eğitim çitasının biraz daha yükselebileceğini düşünüyorum.
- **MK5:** Alan mezunu olmayan öğrencilerin, ön öğrenmeleri olmadığı için bir çok konuda öğretim elemanları tarafından ön öğrenme sağlanmaya çalışılması bence zaman kaybına neden oluyor. Bu zamanı uygulamaların arttırılması ve ilave öğrenmelere ayırabilsek daha donanımlı şekilde mezun olabileceğimizi düşünüyorum.

Öğretim programında yer alan mesleki ve sosyal derslerin oranı sorulduğunda mezun aday katılımcılar bu oranın makul olduğunu belirtmişlerdir. Ancak mezun katılımcılardan ikisi bu durumla ilgili iş yaşantısına atıldıklarında anladıkları bazı durumların olduğunu işletme kurma, yönetme gibi konularda eksiklikler hissettiklerini belirtmişlerdir. Sorun irdelendiğinde seçmeli havuzunda yer alan "işletme yönetimi", "kozmetik uygulama salonları standardizasyonu ve denetimi" gibi derslerin seçmeli havuzunda yer aldığı dersi almayan öğrencilerin alan öğrencilere nazaran bu konuda zayıflık yaşadığı anlaşılmaktadır.

- **MAK6:** Ben bu oranın makul olduğunu düşünüyorum.

○

MK4: Oran mesleki ve sosyal seviyelerde karşılaştırıldığında olması gerektiği gibi duruyor ancak ben mesela işletme kurmakla ilgili bir çalışma yürütmem gerektiğinde bir hayli zorlandığımı hissettim. Daha önce seçmeli havuzunda yer aldığı ve seçmediğim için işletme yönetimi dersi almamıştım. Dersin gerekliliğini iş hayatına atılınca anladım. Bu açıdan bunun gibi derslerin öğrenci seçimine bırakılmayacak kadar önemli olduğunu düşünüyorum.

Katılımcılar derslerin yarıyıl planlaması ile ilgili genel olarak yarıyıl planlamasını basitten zora doğru bir şekilde dizayn edildiğini bu açıdan genel itibariyle iyi olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri dördüncü yarıyılta yer alan refleksoloji dersinin genel itibariyle masaj manipülasyonlarının kullanılmasını gerektiren bir içerikte olduğunu ve bu yüzden bu dersin, masaj manipülasyonlarının tamamını öğrendikleri Wellness ve Spa Bakımı – I dersi ile aynı dönemde yani ikinci yarı yılda yer almasının öğrenmelerini arttıracaklarını belirtmiştir. Diğer mezun aday katılımcılar bu durumu desteklemiştir. Bir diğer katılımcı dördüncü yarıyılta yer alan estetik dersinin konu içeriği itibariyle programın bütününe bakış açılarını genişlettiğini belirtmiş ancak dersin dördüncü yarıyılta olmasının geç kalınmışlık ortaya çıkardığını, dersin ilk yarı yılda yer alması halinde öğrencilerin mesleklerine karşı farklı bir vizyon geliştireceklerini belirtmiştir. Tüm katılımcılar bu görüşe katıldıklarını belirtmişlerdir.

○

MAK1: Refleksoloji dersini son dönemde alıyoruz. Bu derste daha önce aldığımız Wellness ve SPA Bakımı – I dersindeki öğrenmelerimizden sıklıkla faydalanıyoruz. Bu iki ders aynı dönemde yer alsa daha etkili bir öğrenme olur diye düşünüyorum.

○

MAK7: Estetik dersi bizim bu mesleğe bakış açımızı değiştiren vizyonumuzu geliştiren bir ders. Ancak son yarı yılda aldığımızdan ötürü bu bakış açısının oluşması için biraz geç kalındığını düşünüyorum. Ben bu dersi aldıktan sonra oluşan bakış açımı ilk yarıyılta edinmiş olsaydım, en başından farklı bir motivasyonla gelebilirdim.

Katılımcıların programda ders veren öğretim elemanlarının yeterlilikleri hakkında verdikleri yanıtlarda göze çarpan bazı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Mezun katılımcıların tamamı bu konuda sorun yaşamadıklarını ve öğretim elemanlarını yeterli bulduklarını belirtirken mezun aday katılımcılardan 3'ü bu alanda öğretim

elemanlarının dönem dönem yetersiz olduklarını hissettiklerini belirtmişlerdir. Bir katılımcı bu konuda beklentisinin daha yüksek olduğunu öğretim elemanlarının mevcut durumda yetersiz bilgiye sahip olduğunu ifade etmiştir.

- **MAK2:** Hocalarımızın bilgi dağarcığı açısından yeterli olduğunu düşünmekteyim ancak geçtiğimiz yıla kıyasla bu yıl özellikle bazı uygulama derslerinde bir verimsizleşme olduğunu hissediyorum.
- **MAK4:** Bence öğretim elemanları yükseköğretim seviyesinde olması gerekenden daha yetersiz, bunun bize yansımalarının öğrenciler arası farklılıkları gidermeye çalışırken verimsizleştiklerini düşünüyorum.
- **MAK6:** Ben öğretim elemanlarının yeterliliklerinin yerinde olduğunu düşünüyorum. Ancak anladığım kadarıyla öğretim elemanlarına yüklenen bir takım idari yükümlülükler dolayısıyla bu yıl ders sürelerinde bir gerileme olduğunu görüyorum.

Programda uygulanan değerlendirme ölçütleri ile ilgili katılımcıların 4'ü bu durumun mevcut haliyle uygun olduğunu söylerken, katılımcıların 10'u uygulama değerlendirmelerinin oranının artırılması gerektiğini belirtti.

- **MK3:** Teorik dersler için gerçekleştirilen değerlendirme ölçütlerinde sıkıntı yok ancak, uygulamalı derslerde bazen sadece bir teorik sınav ile değerlendiriliyoruz. Uygulama değerlendirmelerinin oranı artırılmalı ve genel puanlamada daha fazla yer edilmeli.
- **MAK4:** Tamam uygulama değerlendirmeleri artabilir ancak, sınıf mevcuduna karşılık uygulama sahalılarının yetersiz kalmasından dolayı, fazla deneyim edinemiyoruz. Bu açıdan düşünürsek bu bizim başarısız puan almamıza sebep olabilir.

Programın etkililiğini artırmak için neler yapılabilir sorusuna katılımcıların tamamı görüş birliği içerisinde şu önerilerde bulunmuşlardır.

- Alanında uzman kişi ya da kuruluşların katkısıyla seminer, kurs v.b. faaliyetler düzenlenebilir.

- İş hayatı konusunda profesyonel bir yönlendirmenin gerçekleşebileceği faaliyetler düzenlenebilir.

Staj eğitimleri ile ilgili katılımcıların 2'si staj süresinin yeterli olmadığını bu sürenin arttırılması ve gerekirse periyotlara bölünmesi gerektiğini belirtmiştir. Diğer katılımcılar sürenin makul olduğunu belirtmişlerdir. Ancak diğer katılımcıların 5'i stajların verimsiz olduğunu, işverenlerin stajyere karşı tutumunun profesyonel olmadığını bununla ilgili tedbir alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla beraber katılımcıların tamamı staj yapılacak işletme bulunması ile ilgili, okulun yönlendirme yapması konusunda görüş birliğine varmışlardır.

- **MAK7:** Staj süresi bence yetersiz, 30 iş günü staj görüyoruz sürenin uzatılması ile öğrenmelerimizin artacağını düşünüyorum.
- **MK5:** Maalesef staj eğitimi profesyonel olmayan bir işverenin elinde çok zor geçiyor. Sadece tamamlanması zorunlu bir eğitim olduğu süreyi de göze alıp katlanıyoruz. Benim stajım işvereninim yaklaşımı yüzünden oldukça zor bir sürece dönüşmüştü.
- **MK1:** Staj yapılacak işletmeler denetlenmediklerini bildiklerinden işgüzar tutumlar sergileyip, çalışma koşulları açısından stajyeri zor şartlarla baş başa bırakabiliyorlar. Bence staj yapılacak işletmelerin belirlenmesi hususunda okul müdahil olmalı. Bu sayede hem staj yeri bulma zorluğu ortadan kalkar, hemde niteliksiz iş yerlerinde staj yapmak zorunda kalmayız.

SONUÇ

Gerçekleşen görüşmeler ışığında genel itibariyle bu programı tercih eden öğrencilerin, programın ortaöğretimde ki kademesinden geçiş yaptığı bunun dışında kalan öğrencilerin genelinin de bu alanda mesleki bir deneyime sahip olduğu görüldü.

Katılımcıların mesleki gelişimlerine programın katkısı konusunda tereddüt yaşadığı görülürken bu farkın genele yansıtılamayacak bireyler arası bir fark olduğu katılımcıların ifadelerinden anlaşıldı. Yanı sıra bu farkı hisseden katılımcıların programa kayıt yaptırmadan önceki beklenti düzeylerinin yüksek olmasının bu durumu ortaya çıkarttığı konusu üzerinde görüş birliği oluştu.

Ortaöğretimde aynı alanda okuyan öğrencilerin kendilerinin hazır bulunmuşluğunu yüksek hissetmeleri ve bu sebeple beklentilerini yüksek tuttukları gözlemlendi, farklı mezuniyet alanlarından da programa kayıt yaptıran öğrencilerin olmasının seviye birliği sağlanamaması açısından kendilerinin ilave öğrenmelerine ket vurduğunu belirttiler.

Programın öğretim programındaki yarıyıllara göre ders dağılımının basitten zora şeklinde ve önceki öğrenmelerin sonrasını destekleyecek biçimde dizayn edildiği bu durumun öğrencilerde de makul şekilde karşılık bulduğu ancak yine de bazı dersler hususunda değişiklik yapılabileceği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte derslerin sektörel anlamda da öğrencileri desteklemesi gerektiği için ders içeriklerinin alandaki teknolojik gelişmelere paralel olarak güncellenmesinin verimliliği arttıracığı kanaatine varılmıştır. Bu durumun teorik düzeyde gerçekleştirilmesinin önünde engel bulunmamasına rağmen uygulamalı eğitimler için var olan makine ve ekipmanların bu güncellemeye tabi tutulmasının okul üzerinde ek bütçe gerektirdiği ve devlet üniversitesi olduğu için bunun ne kadar karşılık bulacağı konusu ise sonuçsuz kalmaktadır.

Programın öğretim elemanlarını profili genel olarak değerlendirildiğinde bu alanda Türkiye'deki tek lisans öğrenimi olan Gazi Üniversitesinde mezun bulunmaktadır. Üç (3) öğretim elemanından ikisi bunun yanı sıra, ön lisans düzeyinde kozmetik teknolojisi programını da ayrıca bitirmiştir. Bu açıdan diğer meslek yüksekokullarından farklı ancak akademik anlamda daha yüksek bir profil çizmektedir. Ancak buna rağmen öğretimde bu eğitim-öğretim yılı içerisinde bir verimsizleşme olduğu katılımcı ifadelerinden anlaşılmakta ve bu çözülmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Programda gerçekleştirilen değerlendirme çalışmalarının programın ders yapısına uygunluğu tartışma konusudur. Program yapısı itibariye hizmet sektörüne uzman personel yetiştiren bir program olduğu ve dersler itibariyle psikomotor beceri gerektiren uygulamaların öğretim programında fazlaca yer bulduğu anlaşılmaktadır. Değerlendirme de bu becerilerin ölçülmesinde yeteri kadar uygulama değerlendirilmesine yer verilmediği, teorik değerlendirmelerin öne çıktığı anlaşılmakta ve bu durum katılımcılar tarafından sorgulanmaktadır.

Katılımcıların tamamının fikir birliğine vardığı noktalardan birisi hiç şüphesiz programın etkililiği için gerçekleştirilen ilave çalışmaların azlığıdır. Programın yapısı itibariyle hizmet sektörüne personel yetiştirdiği göz önüne alındığında, ilave öğrenme etkinliklerinin programın öğrenmelerine katkı sağlayacağı açık görülmektedir. Bu yönde gerçekleştirilecek çalışmaların kapsamına alanında uzman kişilerin

gerçekleştirecekleri seminerler, teknolojik gelişmeleri öğrencilerle buluşturabilecek işletmeler, iş dünyası hakkında fikir alışverişi yapılabilecek meslek odaları ve benzeri sivil toplum örgütlerinin düzenleyeceği faaliyetler, okul dışı gerçekleştirilebilecek teknik geziler vb. girmektedir. Bu çalışmaların arttırılmasının başlıca gereklilikler arasında değerlendirilmesinin programa katkı sağlayacağı katılımcı ifadelerinden net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Programdaki uygulamalı eğitimlerin uygulamaların gerçekleştirilmesi için yeterli olduğu ancak uygulamaların makine ve ekipman kullanımını gerektirdiğinde yeterli sayıda makine ve ekipman programın uygulama sahaları bünyesinde yer almadığı için bu eğitimlerin gerektiği kadar verilemediği anlaşılmaktadır. Atölye ve benzeri alanlarında fiziksel yeterlilik durumlarının tüm öğrencilerin aynı anda eğitim almasına olanak sağlamadığı görülmektedir.

Staj eğitimlerinin bazı işletmelerde işverenlerden kaynaklı olarak öğrencileri, yeterince değer verilmediği, işin yapılışı ile ilgili öğretimin gerçekleşmediği gibi durumlarla karşı karşıya bıraktığı anlaşılmaktadır. Mezuniyet şartı olarak staj eğitimi zorunlu eğitimlerden olduğu için öğrenciler bu zorunluluğu aşabilmek adına bu duruma katlandıklarını belirtmişlerdir. Stajın olması gerektiği şekliyle uygulandığında öğrenciye katkısını yadsınamaz derecede fazla olduğu belirtilmiştir. Bütün bu bilgiler ışığında staj eğitimlerinin işlililiği gözden geçirilerek bu ihtiyaç ile ilgili detaylı bir çalışmanın yapılarak bu durumun tespiti ve açıklığa kavuşturulması ve yeniden yapılandırılması önemli görünmektedir.

ÖNERİLER

1. Çalışma ilgili programdaki başlıca ihtiyaç duyulan konuları ortaya çıkartmış olsa da belirlenen temalar kapsamında genişletilerek daha çok katılımı ve nicel yöntemlerle de ölçülmeli sonuçların tutarlılığı teyit edilmelidir.
2. Öğretim programı ile ilgili bulunan sonuçlar ışığında revizyon gerçekleştirilmeli, derslerin yarıyıl planlaması konusu ele alınmalı, iletişim gibi derslerin süresi yeniden değerlendirilmeli, öğretim programı öğrenci ve sektörel ihtiyaçlara daha iyi yanıt verecek şekilde güncellenmelidir.
3. Dersleri veren öğretim elemanlarının verimsiz oldukları yönündeki izlenimin nedenleri ayrıca araştırılmalı, sebep olan etkenler ortadan kaldırılmaya çalışılmalıdır.
4. Değerlendirme ölçütleri yeniden değerlendirilerek uygulama değerlendirmelerinin katkısı arttırılmalıdır. Bu doğrultuda uygulama içeren derslerin değerlendirme ölçütleri yeniden organize edilerek teori ve uygulamaların farklı katsayılarla

hesaplanabileceği derse göre özgünleştirilmiş bir değerlendirme modeli sunulmalıdır. Uygulama değerlendirmelerinin gerçekleştirilmesi için somut ölçütler geliştirilerek, bunlar öğrencilere benimsetilip uygulamalarını bu çizgide yapmaları sağlanmalıdır.

5. Programa katkı yapabilecek kişi ya da kuruluşlar belirlenmeli, bu kişi ya da kuruluşlarla irtibata geçilerek programa katkı sunmaları sağlanmalıdır. Öğrencilerin iş yaşantısına kendilerini daha iyi hazırlayabilmeleri için ve bu konuda vizyonlarının artırılması için çeşitli sektörlerden işletmelere ziyaretler planlanmalı, mesleki – teknik gaziler şeklinde öğrencilere sunulmalıdır.
6. Uygulamalı eğitimlerin etkililiğinin artırılması için ilave fiziksel alanlara ve araç-gerece ihtiyaç duyulmaktadır. Bunların temini için bölüm başkanlığı, yüksekokul müdürlüğü, üniversite rektörlüğü hiyerarşisi içerisinde bir yol haritası belirlenmeli ve ihtiyaç oluşturan unsurlar temin edilmelidir. Uygulamaların sağlıklı bir ders ortamında yeterli şekilde gerçekleştirilmesi için sınıf mevcutları yeniden değerlendirilmeli, gerekli görülen uygulama dersleri için şubeleştirme yoluna gidilerek sınıf mevcutları düşürülmelidir.
7. Staj eğitimleri oldukça problemli gözükmektedir. Bu konu ayrıca bir araştırmaya da dâhil edilmelidir. Ancak mevcut bilgiler ışığında öğrencilerin staj yeri bulma konusundaki zorlukların aşılması için önlemler alınmalıdır. Ayrıca staj yerlerinin staj denetçi personeli tarafından denetlenerek staj kurallarının yetkili ağızdan işverenlere hatırlatılması ve staj eğitimlerinin belirlenen iş akdi ve staj kuralları çerçevesi içerisinde olması gerektiği işverenlere benimsetilmelidir. Bu durumun gerçekleşmesi için ayrıca ödenek gerekmektedir. Bununla ilgili ödenek sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, O. C. (2016). *Eğitim Programlarının Geliştirilmesinde İhtiyaç Analizi El Kitabı* (1. b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bolat, Y. (2016). *Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Mevcut Durumu ve Farklı Ülkelerle Karşılaştırılması* (1. b.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Budak, Y. (2009). Mesleki Eğitimde İhtiyaç Analizi ve İşlevsel Eğitim Programı. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*(25), 65-75.
- Cresswell, J.W. (1998) *Qualitative Inquiry and Research Design Choosing Five Traditions*, Sage Publications, Thousand Oaks: London

- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design* (2 b.). London: Sage Publications: London
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K., ve Oğuz, E. (2011). Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 4(1), 95-107.
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya* (24. b.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Dinçer, B., ve Saracaloğlu, A. S. (2017). 7. Sınıf İngilizce Öğretim Programının Stufflebeam'in Bağlam-Girdi-Süreç-Ürün (CIPP) Modeline Göre Değerlendirilmesi. *Qualitative Studies*, 12(2), 1-24.
- Eşme, İ. (2007). Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Bugünkü Durumu ve Sorunlar. *Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı.
- Kahraman, T. (2002). Kuaförlük ve Güzellik Bilgisi Alanında Lisans Eğitimi. *Online Kozmetoloji Dergisi*, 1(1). 09 10, 2017 tarihinde <http://www.dermaneturk.com/turkegitimkurum3.asp> adresinden alındı
- Karaman Kepenekçi, Y. (2007). Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Ulusal Hukuksal Dayanakları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1), 271-285.
- Kayı, H. (2008, 4). Developing an ESL Curriculum Based on Needs and Situation Analyses: A Case Study. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 4(1), 30-49.
- Krueger, R. A., and Casey, M. A. (2000). *Focus Groups: A Practical Guide For Applied Research* (3 b.). London: Sage Publications.
- Kümbetoğlu, B. (2015). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Matthew, B. M., ve Huberman, A. (2016). *Genişletilmiş Bir Kaynak Kitap: Nitel Veri Analizi* (2. b.). (S. Akbaba Altun, ve A. Ersoy, Çev.) Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- OSYM. (2017). 2015 - 2016 Tablo 3:A TABLO-3 Öğrenci Alan Yükseköğretim Önlisans Programları Kontenjan ve Puan Tablosu. Ankara.

- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Research and Evaluation Methods* (3 b.). London: Sage Publications.
- Saban, A., ve Ersoy, A. (2016). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri* (1 b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Seggie, F. N., ve Bayyurt, Y. (2015). *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları* (1 b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- TDK. (2017, 10 15). *Güncel Türkçe Sözlük*. 10 15, 2017 tarihinde Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.5a07846fef8552.41593861 adresinden alındı
- Tyler, R. W. (2014). *Eğitim Programları ve Öğretimin Temel İlkeleri* (1. b.). (M. E. Rüzgar, ve B. Aslan , Çev.) Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- MEB (2013-2017). *Ulusal Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi*. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Ünlüeser, S. T. (2007). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişimi ve Teknik Öğretmen Yetiştirmede Karşılaşılan Zorluklar*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H (2005) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5.baskı), Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yıldırım , A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2009). *Case Study Research: Design and Methods* (4 b., Cilt 5). California: Sage Publications